

Editörden

TDK'ye göre ana dil **"Kendisinden başka diller veya lehçeler türemiş olan dil."** anlamına gelmektedir. Bizler zamanla bu kelimeyi **"Bireyin mensup olduğu milletin kullandığı dil."** anlamında kullanmaya başlamışız. Peki yıllar içinde kendimize uyarladığımız **"ana dil"** kavramını hakıyla kullanabiliyor muyuz? P-Wise eğitimimizin amaçlarından biri de ana dili ve okuma becerilerinin kazandırılması, geliştirilmesidir.

Bir milletin özgürlük simgelerinden biri, kendine ait dilinin olmasıdır. Ana dili olan ve bunu tüm kurallarıyla koruyan ülkeler milli kültürlerini gelecek nesillere ulaştırıp varlıklarını sürdürebilirler. Bu durum ülkelerin gelişmişlik ve başarı düzeylerini de olumlu yönde etkilemektedir. PISA tarafından öğrencilerin ana dillerinde okuma ve anlama becerileri ölçülür. Okuduğunu anlama becerilerinin içinde ise yalnızca metin okuma değil görsel ve grafik okumalar da yer almaktadır. 2018 yılında yapılan son PISA değerlendirmesine göre Türkiye 37 OECD ülkesi içinde okuma alanında 31. sırada yer almaktadır. Bu da ana dilde okuduğunu anlama noktasında eksiklerimiz olduğunu göstermektedir. Bu eksikleri tamamlamak adına P-Wise eğitim sistemimizde ana dil okuryazarlığı üzerinde çalışmalar yapmaktayız. 21. yüzyıl becerilerinden milli kültürünü tanımak, okuduğunu değerlendirebilmek, kendini doğru ifade edebilmek, dil becerileri kazanabilmek,

Türkçeyi doğru ve düzgün kullanabilmek ve daha birçoğu çocuklarda bulunmalıdır. Gelişen dünya evrenselliği isterken aynı zamanda her kültürün kendi içinde değerlerini korumasını ve bunları geliştirerek ilerlemesini de istemektedir. Bizim çocuklarımıza yapabileceğimiz en doğru yaklaşım ise ana dili günlük hayatta doğru ve aktif bir şekilde kullanabilecekleri zeminler oluşturmaktır. Her öğrenci kendini dış dünyaya da açabilmelidir. Bunun için farklı dünya dillerini de öğrenip kullanmalıdır. Fakat hem bu dilleri doğru kullanabilmesi hem de kendini bu gelişim içinde doğru ifade edebilmesi için ana dilini de kaybetmeden ilerlemelidir. Genel bir yargımız olan "Konuşabildiği dili iyi kullanabilir, daha fazla ne olabilir ki?" düşüncesi bizi hataya sürükler. Bir bireyin ana dilini doğru ve etkili kullanabilmesi için dört temel dil becerisini aynı derecede iyi kullanabilmesi gerekmektedir. Anlama becerileri olan okuma ve dinleme, anlatma becerileri olan konuşma ve yazma bu dört temel beceriyi oluşturur. Bir öğrenci anlama becerilerini ne kadar iyi kullanırsa o oranda da anlatma becerilerini iyi kullanabilir. Çünkü anlatmanın temeli anlamadan geçer. Bu beceriler, yalnızca akademik başarıyı sağlamaz. Aynı zamanda doğru iletişim ve ifade becerilerini de etkiler. Bireyin iyi iletişim kurması dört temel dil becerisini iyi kullanmasıyla doğru orantılıdır.

Okyanus Kolejleri olarak P-Wise eğitim sistemimizde ana dili becerilerini kazandırma üzerinde yoğun çalışmalar yapmaktayız. Çünkü biliyoruz ki diğer branşların becerilerini kazanabilmesinin temeli ana dili becerilerinin gelişmişliğine bağlıdır. Öğrencilerimizi dört temel dil becerisinde yetkinlik kazanabilmeleri için P-Wise ders planlarının yanında velileriyle yapabilecekleri P-Wise Okul Sonrası çalışma kağıtlarıyla da evde desteklemekteyiz. Unutmayalım ki okuma ve dinleme becerisi gelişmeden konuşma ve yazma becerilerini geliştiremeyiz. Bu sebeple öğrencilerimizi okuma alışkanlığı kazanmaya, dinlediklerini yorumlatmaya, bir konu hakkında fikirlerini açıklayacağı konuşmalar yaptırmaya ve kendini yazılı olarak ifade ettirmeye yönlendirmeliyiz. Bu sayıda ana dili becerilerinden "okuma becerileri" üzerinde duracağız. Geleceğimizin mimarlarına hep birlikte rehber olup yollarını aydınlatmak dileğiyle...

Tuğba AKGÜN
Okyanus Kolejleri
Ortaokul Türkçe Bölüm Başkanı

OKUMA BECERİLERİ

Okuma becerileri ile “okuma becerileri okuryazarlığı” kastedilmektedir. “Okuryazarlık” terimi bilgiyi anlamaya ve iletmeye yarayan araç anlamında kullanılmıştır. PISA’da “okuma becerileri okuryazarlığı” terimi “okumanın etkin bir şekilde belirli bir amaca ve göreve yönelik gerçekleştirilmesini” ifade etmektedir.

PISA okuma becerilerinde ele alınan bilişsel yeterlikler; bir metni basit olarak çözümlemekten çok sözcük bilgisini, dil bilgisini, dil bilimsel ve metinsel yapı ve özellikleri bilmeyi, yaşadığımız dünya hakkında bilgi sahibi olmayı gerektirmektedir. Bununla birlikte PISA okuma becerilerinde metni çözümlerken uygun stratejileri kullanma becerisini ve bu becerilerin farkındalığı gibi üst düzey bilişsel becerileri de değerlendirmektedir.

Okuma bir beceri, bir alışkanlık ve tekrar işidir. “Okuma becerisinin gelişerek devam etmesi, zorunlu eğitim içinde atılan temellere bağlıdır. Bu dönemdeki temelin kökleri ne kadar sağlam olursa ilerdeki dönemlerde de gelişme ve alışkanlık o kadar başarılı olur.” (Özbay, 2009: 42).

Okuma becerisi ve alışkanlığı ilköğretim çağında kazanılan bir beceridir. Okuma becerisi; öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma, eleştirel düşünmeyi sağlayan bir süreci de içine alır. Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda okuma öğrenme alanıyla, öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaştıkları yazılı metinleri doğru, akıcı bir biçimde ve uygun yöntemleri kullanarak okuyabilmeleri, okuduklarını değerlendirip eleştirel bir bakış açısıyla

yorumlayabilmeleri ve okumayı bir alışkanlık hâline getirebilmeleri amaçlanmıştır (MEB, 2006:6). 6.-8. sınıf Türkçe Öğretim Programı’nda temel dil becerileri arasında okuma becerisinin oranı %30’dur.

Eğitim alanında yeni yönelimler ve yaklaşımların birçok yeniliği beraberinde getirdiği görülmektedir. Bu bağlamda özellikle son yıllarda, akademik başarıyı ulusal düzeyde test ederken aynı zamanda uluslararası platformda başka ülkelere göre ne düzeyde olduklarını tespit etmek isteyen ülkeler, birtakım değerlendirme çalışmalarına katılarak kendi sistemlerini gözden geçirmektedirler (Berberoğlu ve Kalender, 2005). Bu çalışmalardan biri olarak Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Projesi (Program for International Student Assessment-PISA-), birçok ülke tarafından oldukça rağbet gören bir proje olarak dikkat çekmektedir.

Dünya genelinde 15 yaş grubu bireyler bir okur olarak ne biliyor ve yeterlikleri nelerdir? Yazılı metinlerde ihtiyaçları olan bilgiyi bulabiliyor, yorumlayabiliyor ve kullanabiliyorlar mı? Kendi deneyim ve anlayışlarına göre eleştirel bir şekilde metin hakkında düşünebiliyorlar mı? Kişisel ilgileri ve istekleri doğrultusunda ya da daha farklı nedenlerden dolayı, farklı içerikli ve farklı amaçlar için yazılmış değişik metinleri okuyabiliyorlar mı? PISA okuma becerileri değerlendirmesi çerçevesinde bu sorulara yanıt aranmaktadır.

Tablo 12. PISA Okuma Becerileri Alanında Yer Alan Değerlendirme Alanları

TANIMLAMA VE AYIRTICI ÖZELLİKLERİ	Bireyin hedeflerine ulaşma, bilgisini artırma ve topluma katılımı için yazılı metinleri anlama, kullanma ve yansıtma birikimi ile ilgilidir. Metnin çözümlenmesi ve tam olarak anlaşılmasının yanı sıra, okuma becerileri, okuma, yorumlama, yansıtma ve bireyin yaşamındaki hedeflere ulaşmada okuma becerilerini kullanma yeteneğini kapsamaktadır. PISA’nın odak noktasında okumayı öğrenmeden çok öğrenmek için okuma vardır. Bu nedenle öğrencilerin bilinen en temel okuma becerileri değerlendirilmemektedir.
BİLGİ ALANI	Okuma materyallerinin yapısı: » Öyküleme, yorumlama, tartışma gibi düz yazıları içeren sürekli metinler. » Grafikler, formlar ve listeleri içeren süreksiz metinler.
İLGİLİ BECERİLER VE DÜŞÜNME SÜREÇLERİ	Okuma becerileri ile ilgili görev ya da süreç türleri: » Bilgiye ulaşma ve bilgiyi hatırlama » Bilgileri bir araya getirme ve yorumlama » Kendi düşüncelerini yansıtma ve metni değerlendirme
BAĞLAM VE KONULAR	Metnin oluşturulma amacına yönelik kullanım: » Kişisel (Örn.: Kişisel bir mektup) » Kamusal (Örn.: Resmi bir belge) » Mesleki (Örn.: Bir rapor) » Eğitimle ilgili (Örn.: Okulla ilgili okuma)

PISA okuma becerileri; kişisel hedefleri yakalama, belirli bir konuda kişinin sahip olduğu bilgiyi ve potansiyeli artırma, toplumda katılımcı bir birey olabilme ve yazılı metinleri anlama, kullanma, yansıtma ve metne ilgi duyma olarak tanımlanmaktadır (OECD, 2010).

Okuma, kişisel hedefleri yakalamak için önemli bir araçtır ve önemi giderek artmaktadır. Okuma, aynı zamanda bireyin sosyalleşmesi, eğlenmesi, çevresini genişletmesi ve iş hayatında sağlıklı etkileşim kurabilmesi için de gereklidir. Okuma becerileri kişinin potansiyelini artırma çabalarına katkı sağlar. Özellikle, okul yaşamında söz konusu olan bu durum, yetişkinler açısından okul sonrasında da devam etmektedir.

Tablo 13. PISA Okuma Becerileri Değerlendirme Çerçevesinin Genel Özellikleri

Koyu renkle belirtilen ögeler, değerlendirme çerçevesindeki ilk sınıflandırmaları ifade etmektedir. PISA 2009 uygulamasında, tüm bu unsurlar sistemli bir şekilde sınava dâhil edilmiştir. Ölçek ve alt ölçekler geliştirilirken ve raporlaştırılırken bu boyutlar kullanılmıştır.

Etkin okurlar, bilgiye ulaşmak ve bilgiyi hatırlamak için okurlar. Metinleri yorumlayabilir ve bilgileri bir araya getirebilirler. Etkin okurlar; daha iyi anlamak, tecrübelerini geliştirmek ve metnin niteliğini, faydasını ve ilişkisini değerlendirmek için metnin üzerinde derinlemesine düşünürler. Tüm bu yaklaşımlar, etkin okuma çerçevesinde ele alınmaktadır.

Hem basılı hem de elektronik basında, bilgiye ulaşma ve bilgiyi hatırlama olarak sınıflandırılan görevler bilgiyi bulma, ayırt etme ve toplama ile ilgili becerileri içermektedir. Bazı durumlarda okurlar metinden belirli bilgi parçalarını elde etmek isterler. “Tren ne zaman kalktı?”, “Bu makaleyi kim yazdı?” gibi. Bazen, metinde açık ve doğrudan verildiği için gerek duyulan bilgiyi bulmak kolaydır. Ancak bazen okurun birden fazla bilgiye ulaşması gerekir.

Bilgileri bir araya getirme ve yorumlama yaklaşımı, metni içselleştirmek üzere okunanları belirli bir işlemde geçirmeyi gerektirir. Bilgileri bir araya getirme yaklaşımı ile ilgili görevler,

okurun metindeki farklı parçalar arasında ilişki kurmasını gerektirmektedir. Bu ilişkiler; problem çözme, neden-sonuç ilişkisi kurmayı, benzerlik kurmayı, karşılaştırmayı, parça-bütün ilişkilerini anlamayı, sınıflandırmayı ve örnekleme içerir.

Yorumlama, ortaya konmayan bir şeyden anlam çıkarma sürecini ifade eder. Açık olmayan bir ilişkiyi fark etmeyi ya da bir cümle veya bir deyimden çıkarım yapmayı (kanıt ve sebeplere dayanarak sonuca varmayı) gerektirebilir. Okur yorum yaparken, metnin tamamında ya da bir parçasında vurgulanan düşünceyi ya da uygulamayı tespit eder.

Kendi düşüncelerini yansıtmaya ve değerlendirme yaklaşımı ile ilgili görevler; metnin dışındaki bilgi, düşünce ve değerleri kullanabilmeyi kapsamaktadır. Bir düşünceyi yansıtırken, okur kendi bilgi ve tecrübelerini metinle ilişkilendirir. Metni değerlendirirken, okur kişisel bilgi ve deneyimlerini kullanarak, metnin içeriği ile ilgili bir yargıya varır.

Bilgiye ulaşmadan onu bir araya getirmek ve yorumlamak mümkün değildir. Ayrıca bilgiyi hatırlamadan onu yansıtmak, değerlendirmek ve onunla ilgili yorumda bulunmak da mümkün değildir.

Pearson Assured onaylı P-Wise eğitim sistemi ile
öğrencilerin küresel dünyada akranlarıyla aynı becerileri kazanmaları sağlanır.

KAYNAKÇA

- <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/190697>
- MEB, PISA Türkiye, Eğitek, Ankara, 2011